

LBRIS

We know
books

Colecția Quaestio este coordonată de Alin Tat

© Michel van Parys

© 2022 by Editura Galaxia Gutenberg

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

PARYS VAN, MICHEL.

Pentru unirea tuturor. Contribuții ecumenice ale unui monah benedictin /
Michel van Parys; trad. din lb. franceză de Ana-Maria Răducan – Târgu Lăpuș,
Galaxia Gutenberg, 2022
ISBN 978-630-6524-05-1

I. Van Parys, Michel

II. Răducan, Ana-Maria (trad.)

2

EDITURA GALAXIA GUTENBERG

435600 Târgu-Lăpuș, str. Florilor nr. 11

Tel.: 0723-377599, 0733-979383

E-mail: contact@galaxiagutenberg.ro

www.galaxiagutenberg.ro

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scana-rea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permi-siunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

MICHEL VAN PARYS

PENTRU UNIREA TUTUROR

Contribuții ecumenice ale unui monah benedictin

Traducere din limba franceză de
Ana-Maria Răducan

Galaxia Gutenberg
2022

Acest volum continuă publicarea în limba română a scrierilor Părintelui Michel van Parys. Este al patrulea, după: *Monahismul azi* (trad. Marius Boldor și Florin Fodoruț, Galaxia Gutenberg, 2013), *Pe urmele Părinților Bisericii* (trad. Marius Boldor, Galaxia Gutenberg, 2013), *Dulceața glasului. Pledoarie pentru o teologie sapiențială* (trad. Ana-Maria Răducan, Galaxia Gutenberg, 2021). Părintele Michel van Parys est un ieromonah benedictin, îndrăgostit de tradițiile creștinismului apusean și răsăritean, pe care le-a slujit de o viață cu talanții săi de poliglot și erudit, dar mai ales de trăitor în Spiritul Părinților Bisericii, ca o prezență mereu discretă.

Apariția acestui nou op, cu accent și destinație ecumenică, nu poate decât să ne bucure și să ne încurajeze pe drumul nostru creștin și, în mod incontunabil, „pentru unirea tuturor”.

Cuprins

1. Receptarea Părinților în dialogul ecumenic.....	9
2. „Pentru bunăstarea sfințelor lui Dumnezeu biserici și pentru unirea tuturor”	17
Introducere	19
Întâlnirea	20
Prietenia sinceră	22
Mărturisirea credinței	23
Instaurarea încrederii reciproce	24
Dialog ecumenic și dialog interreligios	26
Dialogul teologic și metoda sa	27
Ierarhia adevărilor și concepte teologice	28
Concluzie	32
3. Legenda lui Varlaam și Ioasaf: odiseea unei povestiri monastice	35
care străbate culturile din Orient și Occident	35
1. Introducere	37
2. Viața grecească a lui Varlaam și Ioasaf	41
3. Preistoria legendei creștine	51
4. Legenda creștină	52
Concluzie	58
4. Îndelunga priveghere ecumenică: mănăstirea Chevetogne	61
Originile	64
Proiectul	70
Capcanele unui proiect	73
Înfăptuirea proiectului	75
Revista <i>Irénikon</i>	76
Zilele ecumenice din Chevetogne	78
Iconografia și Edițiile	79
O priveghere îndelungată	81
Colaborările ecumenice	84

Ecumenismul spiritual	85
Câteva exemple	86
5. Călugărul între paradisul pierdut și Ierusalimul ceresc...	89
„Culegeri de întâlniri”	92
Din deșertul Egiptului la cercul polar	93
2. Reinstaurarea întregii creații în Isus Cristos	95
3. Omul botezat – preot al creației	98
Sensul antropologic al ecologiei monastice	99
1. De ce avem într-adevăr nevoie?	100
2. Omul macrocosmos	103
3. Grădina din curtea interioară și grădina sufletului	105
4. Sfântul Benedict	109
Concluzie	112
6. Crucea teologală. Note pe marginea comentariului părintelui André Scrima la Evanghelia după Ioan.....	115
Un comentariu monastic	118
Evanghelia lui Isus Cristos după Sfântul Ioan	121
Ioan „teologul”	122
Isus	125
Isus și Tatăl	127
Crucea teologală	130
Euharistia	133
Să-L iubim pe Isus cum El ne-a iubit pe noi	135
Cititorul ca ucenic	136
În loc de concluzie	137
7. Bisericile Orientale Catolice și Conciliul Vatican II: înainte, în timpul și după acesta	139
O deschidere timidă: De la Leon XIII la Vatican II	141
Conciliul Vatican II	145
Vatican II: și după aceea?	147
Sinodalitatea	149
Ecumenismul	149
Ospitalitatea	151
Viața monastică	153
Teologia	155
Concluzie	157

8. Epilog biblic: ISUS, MARTORUL TATĂLUI.....	159
Introducere	160
Ioan Botezătorul, martorul luminii	164
Isus, martor al Tatălui	167
Tatăl, martorul Fiului	169
Israel, martorul Dumnezeului unic printre neamuri	170
Duhul Sfânt și ucenicii mărturisesc	171
Ucenicul iubit, martorul lui Isus	173
Alți martori	175
Isus, martorul inimii omului	175
Isus mărturisește adevărul	176
Concluzie	178
 Proveniența textelor	 181

„Astăzi cea mai importantă sarcină a patrologiei este de ordin ecumenic”. Această frază a fost scrisă de unul dintre cei mai buni cunoscători catolici ai Părinților Bisericii latini, greci și siriaci: părintele André de Halleux, în prefața unei antologii de studii. Părintele Andrew Louth, un alt eminent cunoscător al Părinților și teolog ortodox, și-a însușit aceeași convingere, douăzeci de ani mai târziu.

Oare Părinții Bisericii ne pot ajuta astăzi să pregătim acea zi binecuvântată, în care vom putea mărturisi într-un singur glas și cu o singură inimă credința creștină și să ne împărtășim la aceeași masă euharistică? Răspunsul la această întrebare nu poate fi nici da, nici nu.

Mult prea adesea, de-a lungul istoriei, Părinții Bisericii au fost folosiți pentru a se extrage „citate alese” (florilegii dogmatice) care să dovedească ortodoxia sau ortopraxia unei cutare școli teologice sau unei cutare Biserici confessionale, Controversele dintre bizantini și latini, dintre bizantini și armeni, asirieni („nestorienii”) sau ortodocși orientali („monofiziții”) și calcedonieni au recurs adesea la argumente cu autoritate patristică. În Occidentul latin Reforma și Contrareforma au dominat secolul al XVI-lea. Însă controversa rămâne totuși o formă de dialog între creștini, oricât de puțin fraternă ar fi ea. Atunci când controversele nu devin polemice, împotriva unui dușman construit de imaginar, ele au meritul că doresc să întemeieze justa interpretare a creștinismului, având la bază Autoritatea Cuvântului lui Dumnezeu, primit prin intermediul Sinoadelor și al Părinților. Pe de altă parte, controversa a stimulat lectura, studiul și editarea Părinților. Acțiunea monumentală de editare a textelor patristice latinești și grecești de către călugării benedictini mauriști se explică parțial prin nevoile impuse de controversă. Aceasta rămâne încă la originea câtorva mari comentarii ale Bibliei, cum ar fi cea a iezuitului Cornelius a

Lapide († 1637) sau a benedictinului Augustin Calmet († 1757).

Viața cotidiană a numeroși monahi, clerici și laici cultivați se hrănea cu textele Bibliei, ale comentariilor scripturistice ale Părinților, care constituiau mare parte a scrierilor, precum și ale lucrărilor lor de învățătură. Sfântul Grigorie de Nazianz, Teologul, va stârni admirația întregului Orient creștin, Sfântul Augustin va ocupa un loc privilegiat în creștinătatea latină, Sfântul Chiril din Alexandria în Biserica coptă și etiopiană, iar Theodor de Mopsuestia, interpretul, în tradiția siriacă orientală. Sfântul Vasile din Cezareea și Vitae Patrum (Apoftegmele Părinților din deșert) fac parte din patrimoniul comun al tuturor tradițiilor. Este suficient să ne amintim de îndrumările Sfântului Benedict:

„9.8. La slujba Vecerniei se citește Cuvântul Domnului din Vechiul și din Noul testament. Se citesc și explicațiile pe care Părinții catolici le-au dat acestor lecturi”. Epilogul Regulii face trimitere la Sfântul Vasile cel Mare, la Sfântul Ioan Casian, la marea tradiție.

Este important să ne amintim și de rolul „ecumenic”, atât de important, jucat de traduceri, de-a lungul secolelor, pentru cunoașterea Părinților comuni tuturor Bisericilor și a Părinților celorlalte Biserici.

Părintele André de Halleux scrie în Prefața sa:

„În Occidentul din mileniul al doilea, adesea recursul la Sfinții Părinți nu a servit decât polemicii și apologeticii, mai întâi față de Orient, iar mai apoi între catolici și protestanți. Secularizarea științelor religioase a transformat, în mare măsură, această veche *theologia patristica* într-o secțiune de istorie literară a Antichității târzii, în care patrologii se află în comuniune, în obiectivitatea uneia și aceleiași discipline critice”.

Într-adevăr, studiul autorilor creștini ai Antichității se face din ce în ce mai mult de filologi și istorici care lucrează într-un cadru universitar. Rodul acestui fenomen, care nu este unul nou, este obiectivitatea tot mai crescândă. O revistă germană specializată a dedicat, cu luciditate, un număr consacrat temei „Patristica de dinaintea Primului Război Mondial, între știință a Antichității și teologie”. Această evoluție, benefică în sine, atrage atenția asupra implicării actuale neînsemnate a teologilor în cercetările patristice și asupra condiționării intelectuale sau ecleziale în ceea ce privește studiile despre Părinți. După cum remarcă în mod pertinent filosoful Jean-Luc Marion: „noi avem o viziune retrospectivă a autorilor, ni se pare că îi înțelegem; or, îi înțelegem în măsura ignoranței noastre, care este considerabilă”.

O abordare prea pesimistă? Mai degrabă o provocare lansată permanent Bisericilor și teologilor. Cuvântul lui Dumnezeu rămâne suveran. Însă el este vestit ca fiind primit, trăit și sărbătorit în tradițiile care se străduiesc să îi rămână credincioase, de-a lungul secolelor. Aceste tradiții, ele însele, la rândul lor, trebuie privite cu discernământ în ceea ce privește fidelitatea lor față de Tradiția apostolică. În această privință. Studiul Părinților, atât de posibil în cadru ecumenic, se poate revela în contextul imediat al propriei tradiții bisericești (teologie, liturghie, mistică). El se găsește în Sfinții pe care Sfântul Spirit i-a dat în secolele care au urmat după perioada Părinților. În subsidiar se pune întrebarea dacă perioada patristică ar putea fi extinsă sau nu. De exemplu, Sfântul Bernard de Clairvaux este oare ultimul dintre părinți? Sfântul Grigorie Palama închide oare perioada patristică a Bisericii ortodoxe bizantine? Felul în care aceștia îi recitesc pe Părinți (Bernard pe Origen, Grigorie Palama pe Capadocieni și pe Maxim Mărturisitorul) poate fi

primit, și dacă este vorba despre o interpretare autentică sau exclusivă a Părinților?

Ce să mai spunem despre sfinții doctori ai unei Biserici, care devin suspecți în ochii celeilalte? Să ne gândim la Sfântul Grigorie de Palama, pe care M. Jugie îl așază în Purgatoriu, la Sfântul Augustin, vinovat de toate devierile Occidentului creștin, la Sfântul papă Leon cel Mare, prea duofizit...

Este foarte important să ajungem la o anumită claritate în ceea ce privește perioada Părinților. Deși aceasta este rar formulată, adesea rămâne explicită, făcând dialogul ecumenic dificil și ambiguu. Pentru marile Biserici ale Reformei, de exemplu, care este autoritatea primelor patru sinoade ecumenice și a Părinților din primele secole? Alt exemplu: în judecata asupra validității sacramentelor unei Biserici ce ar trebui să prevaleze, rigoarea Sfântului Ciprian sau larghețea Sfântului Augustin?

Aceste întrebări și multe altele au fost puse direct sau indirect de către anumite inițiative ecumenice în ultimele decenii. Să ne gândim la conferințele patristice, organizate de Pro Oriente la Viena sau la cele două consultări organizate de *Faith and Order* în 2008, la Cambridge și în 2011, la Moscova.

Mișcarea ecumenică, precum și extinderea și aprofundarea cunoștințelor noastre despre Părinți, datorate, în principal, în ultimele două secole, mediilor academice, fac posibilă o nouă receptare a „magisteriului” lor.

Recunoaștem cât de îndatorați suntem marilor ediții patristice: Migne, Corpus Christianorum latin și grecesc, Corpus scriptorum christianorum orientalium, Patrologia orientalis, Sources chrétiennes, Fontes christiani... În trecut, am beneficiat de corpusul de traduceri care conțineau, într-o anumită măsură, ansamblul literaturii patristice. Să ne

gândim la Nicene Library din secolul al XIX-lea, la cele două serii de BKV (Bibliothek der Kirchenväter), la programul sistematic de traduceri rusești de la Academile teologice din Moscova, Sankt Petersburg și Kazan.

Astăzi hazardul colaborărilor (Sources chrétiennes, Fontes Christiani, Ancient Christian Writers) face ca marile acțiuni de traducere în limbă vernaculară să ofere o panoramă mult mai eclectică asupra Părinților Bisericii, influențată de „mode intelectuale”. Totuși, cercetarea academică ne îmbogățește, în același timp, în mod considerabil, accesul nostru la Sfinții Părinți. Să ne gândim, de exemplu, la volumele despre Sfântul Irineu apărute în Sources Chrétiennes. Să ne gândim la Sfântul Isihie din Ierusalim – Michel Abineau a descoperit și publicat un corpus de omilii la sărbători. La Atanasie din Rennes Renoux, Omiliile la Iov în armeană. Poate într-o zi vom găsi și comentariul lui la Levitic (în latină).

Tot atâtea oportunități, care ne permit să îi cunoaștem mai bine pe Sfinții Părinți ai Bisericii, ca fiind „în consens”, având aceeași viziune de exprimare a tainei revelate, dar și „diferiți”, câteodată divergenți în anumite aspecte. Dezbaterea în contradictoriu face parte din moștenirea Părinților.

Faith and Order a promovat o inițiativă de lectură comună a Părinților. Rodul acesteia a fost o mică publicație, pusă în atenția tuturor Bisericilor din COE: *Reading the Gospels with the Early Church. A guide*, Geneva, 2013. Părinții ilustrați sunt: Ioan Gură de Aur, Augustin, Chiril al Ierusalimului, Ambrozie din Milano, Efrem, Origen, Macarie Egipteanul, Hipolit din Roma.

Nu a venit oare timpul să reflectăm împreună la „hermeneutica” Părinților Bisericii?

Introducere

Titlul contribuției noastre corespunde unei părți din a treia cerere a litaniei de mijlocire care deschide celebrarea Dumnezeieștii Liturghii în tradiția bizantină. Adunarea liturgică îl roagă pe Dumnezeu pentru pacea lumii, bunăstarea Bisericilor și unirea tuturor. Unirea tuturor: unitatea deja primită de la Cel Răstignit, slăvit prin darul Sfântului Spirit, o unitate care însă trebuie mereu primită, prin întoarcerea și prin purificarea Bisericilor și a celor botezați.

Conciliul Vatican II recunoaște în dorința unității, care s-a intensificat de mai bine de un secol în inima numeroșilor credincioși ai Bisericilor despărțite, mișcarea și lucrarea Sfântului Spirit:

„Dar stăpânul veacurilor, care își urmărește cu înțelepciune și răbdare planul harului său față de noi, păcătoșii, a început în vremurile de pe urmă să reverse mai îmbelșugat asupra creștinilor despărțiți între ei părerea de rău lăuntrică și dorința de unire. Nenumărați oameni de pretutindeni au fost îndemnați de acest har și, sub acțiunea Duhului Sfânt, a apărut și între frații noștri despărțiți între ei o mișcare, din zi în zi mai amplă, pentru restabilirea unității tuturor creștinilor”¹.

Reflecția noastră se va concentra mai ales asupra dialogului de adevăr și de iubire dintre Biserica Catolică și Bisericile ortodoxe și ortodoxe orientale. Limitele acestui Simpozion nu înseamnă însă că amintirea celui de-al

¹ *Decretul despre ecumenism. Preambul.* Enciclica Papei Ioan Paul al II-lea „Ut unum sint” reprezintă un ecou: „Chemarea la unirea creștinilor, pe care Conciliul Vatican II a relansat-o cu o atât de pasionată angajare, răsună cu tot mai multă putere în inimile credincioșilor...”

cincilea centenar al Reformei din secolul al XVI-lea, sărbătorită în acest an, nu stă tot în centrul mișcării ecumenice². De altfel, expansiunea noilor mișcări evanghelice reprezintă o adevărată provocare pentru marile Biserici tradiționale³.

Sărbătoarea Centenarului Congregației pentru Bisericile Orientale ne invită la o reflecție eclesiologică asupra legăturilor de comuniune dintre Bisericile orientale catolice și Biserica Romei, asupra întăririi legăturilor de comuniune dintre ele și Bisericile locale latine, care înglobează o diaspora tot mai numeroasă și, în fine, asupra legăturilor de comuniune și de iubire dintre aceste Biserici cu Bisericile surori ortodoxe.

Sărbătoarea centenarului Institutului Oriental Pontifical încurajează reflecția asupra slujirii pe care o are la Roma un învățământ academic, chemat să formeze viitorii profesori care vor forma preoți, monahi și monahii. Oare nu a venit momentul să punem și mai mult în evidență acest centru de cercetări postdoctorale în diferitele discipline academice care privesc Orientul creștin?

Întâlnirea

În zilele de 28 și 29 aprilie, papa Francisc al Romei, însoțit de patriarhii Bartolomeu al Constantinopolului și Teodor al Bisericii ortodoxe melchite din Roma, s-a aflat în vizită la Cairo, la patriarhul și papă al Bisericii ortodoxe copte Tawadros II. Această vizită a răspuns, în același timp,

² A se vedea cardinal Walter Kasper, *Martin Luttero, una prospettiva ecumenica*, Brescia 2017.

³ Cf. C. Napolitano, *Les pentecôtistes et l'ecuménisme qui viendra*, în *Irenikon* 90 (2017), pp. 194-214.

invitației marelui muftiu Ahmed al Tayyb, rectorul Universității al Azhar, autoritate morală supremă în Islamul sunnit⁴.

Mijloacele mass media au fost sensibile, pe drept cuvânt, la această întâlnire foarte simbolică dintre liderii creștini și religioși, care s-au angajat pentru pacea din Orientul Mijlociu și au condamnat violențele care se justifică prin Coran sau Biblie. Această vizită a reprezentat și un gest de compasiune, ca urmare a două atentate revendicate de Daesh împotriva a două biserici copte, unul în Tanta și celălalt în catedrala Sfântul Marcu din Alexandria. Două atentate sângeroase, care s-au soldat cu zeci de victime și de grav răniți⁵.

Întâlnirea din Cairo poate fi considerată exemplară pentru drumul parcurs împreună de episcopul Romei, episcopul noii Rome și episcopul Alexandriei. O întâlnire între Biserica Catolică, Biserica Ortodoxă și Biserica Ortodoxă Orientală; o întâlnire în care niciuna din cele trei Biserici păstrătoare ale credinței sinodului niceo-constantinopolitan (325-381) nu a fost lăsată pe dinafară...

O întâlnire exemplară prin sinceritatea punctelor de vedere, prin prietenia împărtășită, prin siguranța mărturisirii aceleiași credințe, chiar dacă prin formulări diferite, prin încrederea acordată fratelui în Cristos. O întâlnire care permite ca niște frați reconciliați să apară împreună, ca interlocutori ai Islamului credincios.

⁴ A. Spadaro, Egipto, *Terra di civiltà e di alleanze. Il viaggio drammatico, terapeutico e profetico di Francesco*, în *La Civiltà Cattolica* 168 (2017), pp. 285-299.

⁵ Cf. cronică din *Irenikon* 90 (2017), pp. 253-256. Revista publică și Declarația comună a papei Francisc și a patriarhului Tawadros II (*ibid.*, pp. 215-219).

LIBRIS | We know books

Prietenia sinceră

Suntem plini de uimire și de neîncetată recunoștință că am fost martorii prieteniei sincere dintre episcopul Romei, al Constantinopolului și al Alexandriei. Întâlnirea se desfășoară într-un climat de sinceritate (*eilikrimeia*). Ecumenismul creștin este pândit de primejdia unei diplomații ecleziastice. Sfântul Pavel, scriind Bisericii din Corint, se laudă că a depășit vestirea interesată a Evangheliei: „Căci lauda noastră aceasta este: mărturia conștiinței noastre că am umblat în lume, și mai ales la voi, în sfințenie și în curăție dumnezeiască, nu în înțelepciune trupească, ci în harul lui Dumnezeu” (2 Corinteni I, 12; cf. 2 Corinteni 2, 17). Sinceritatea reprezintă o trăsătură esențială a iubirii fraterne (*philadelphia*, în latină *caritas fraternitatis*), pe care același Apostol al neamurilor o recomandă de atâtea ori (1 Tesaloniceni 4, 9; Romani 12, 10; cf. Evrei 13, 1; 1 Petru 1, 22; 2 Petru 1,7; Filipeni 1, 15-18). Marile prietenii sunt cele care au deschis porțile trecutului. Este suficient să amintim prietenia dintre Lord Halifax și Fernand Portal⁶, dintre Athenagoras și Paul VI⁷ și, cu discreție, pe cea dintre abatele Paul Couturier și maica Maria Pia Gullini⁸.

⁶ R. Ladous, *Monsieur Portal et les siens. 1855-1926*, Paris 1985; id., *Fernand Portal. Refaire l'Eglise de toujours. Textes*, Paris 1977.

⁷ P. Mahieu, *Paul VI et les orthodoxes*, Paris 2012.

⁸ A se vedea M. Carpinello, *Monachesimo femminile e profetia. L'azione ecumenica di Madre Maria Pia Gullini*, Siena 2015. Cf. și C. Masturzo, *Bienheureuse Maria Gabriella Sagbeddu. Une vie pour l'unité et son héritage oecuménique*, în *Collectanea Cisterciensia* 80 (2018), pp. 42-60; Th. Barnas, *L'abbé Paul Couturier et le monastère d'Amay-Chevetogne*, în *hronikon* 75 (2002), pp. 458-479.

Mărturisirea credinței

Întâlnirea dintre episcopii și patriarhii Romei, Alexandriei și Constantinopolului ne face să conștientizăm cu durere diviziunile din primele două milenii creștine. În ciuda acordurilor teologice oficiale sau neoficiale, Bisericile noastre rămân în schismă. Bisericile noastre mărturisesc aceeași credință în Cristos Isus, Dumnezeu desăvârșit și om desăvârșit, fără a reuși însă vindecarea rănilor din trecut.

Această situație ar trebui să ne ajute cel puțin să conștientizăm faptul că „marea schismă” nu a avut loc nici în 1054, nici în 1204, ci în secolul al cincilea, odată cu sinodul de la Calcedon (451). Așadar, catolicii și ortodocșii sunt inspirați atunci când nu se mai referă la o unitate care ar fi existat în primul mileniu...

Pe de altă parte, neputința confesională intră în contrast cu impresionanta teorie a martirilor din secolele XX și XXI. Episcopul Alexandriei, al Constantinopolului și al Romei venerază împreună martirii Bisericii ortodoxe copte. *Una Sancta* primește martirii tuturor Bisericilor. Așa s-a întâmplat în secolul XX în Rusia, în Ucraina și în alte părți...

Din nefericire, deși prin moartea martirilor se slăvește numele lui Dumnezeu, amintirea lor pune deseori Bisericile în opoziție.

Nu atât formulările doctrinale sunt cele care divizează, ci autoritatea recunoscută a sinoadelor (ecumenice). De exemplu: O Biserică poate mărturisi credința de la Calcedon fără a relua formularea dogmei de la acel sinod? Cinstirea sfinților apărători ai credinței Bisericilor divizate are o importanță pastorală majoră. Leon cel Mare și Dioscor continuă să se excomunică și în ceruri?